

**TRUMPETINSOITON
ALKEISOPETUS**
ja oikeanlaisen oppimateriaalin
valitseminen

Lauri Ronimus

**Pedagoginen opinnäytetyö
Marraskuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Ronimus, Lauri	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	
	Sivumäärä 16	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen saakka	
Työn nimi TRUMPETINSOITON ALKEISOPETUS ja oikeanlaisen oppimateriaalin valitseminen		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) Rautio, Tuija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Pedagoginen opinnäytetyö liittyy trumpetinsoiton alkeisopetukseen ja ennen kaikkea alkeisopetuksessa käytettävän oppimateriaalin tärkeyteen. Opinnäytetyössä tarkastellaan oikeanlaisen oppimateriaalin merkitystä trumpetinsoiton alkeisopetuksessa. Työssä käsitellään myös muita trumpetinsoiton alkeisopetukseen liittyviä asioita ja pohditaan alkeisopetuksen merkitystä yleensä. Aihe on osuva, koska työn tekijä toimii itse trumpetinsoitonopettajana ja on valmistumassa musiikkioppilaitoksen opettajaksi.</p> <p>Trumpetinsoiton alkeisopetus on äärimmäisen tärkeää, koska siinä pyritään luomaan mahdollisimman hyvää pohjaa tulevaisuuden soittoharrastukselle ja siinä edistymiselle. Myös oikeanlaisen alkeisopetusmateriaalin valitseminen nousee merkittäväksi tekijäksi, koska oppilaat ovat erilaisia persoonia, eri-ikäisiä ja omaavat näin ollen erilaiset oppimisen lähtökohdat.</p> <p>Opettajan työtä tehdessä ei aina pysähdytä tarkastelemaan omaa toimintaa, mikä kuitenkin olisi hyödyllistä opettajuuden kehittymisen kannalta. Opinnäytetyön tekeminen on ollut tekijänsä kannalta tärkeää ja antoisaa, koska sitä tehtäessä alkeisopetuksen ulottuvuudet ja oma opettajuus ovat tulleet pohdinnan alaisiksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) alkeisopetus, musiikkiopisto, oppimateriaali, soitonopetus, trumpetinsoitto		
Muut tiedot -		

Author(s) Ronimus, Lauri	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 16	Language Finnish
	Confidential ☐ Until	
Title TRUMPETINSOITON ALKEISOPETUS ja oikeanlaisen oppimateriaalin valitseminen (The Elementary Teaching of the Trumpet Playing and Choosing the Accurate Study Material)		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Rautio, Tuija		
Assigned by		
Abstract This pedagogical work is connected to elementary teaching of the trumpet playing and especially the importance of the study material used in elementary teaching. In this thesis work the importance of the accurate study material in the elementary teaching of the trumpet playing is examined. Other themes connected to the elementary teaching of the trumpet playing are discussed and the significance of the elementary teaching is considered. The topic of the thesis is appropriate, because the writer self works as an teacher of the trumpet playing and is about to get music teacher's degree. The elementary teaching of the trumpet playing is extremely important, because it creates good grounds to play the trumpet in a future and make progress in it. Choosing the accurate study material is also significant, because all students are unique personalities, from different ages and their points of departure to learn also varies. It is unusual to reflect on ones own ways to action while teaching, even if it would be useful to teacher's own development. The making of this thesis work has been important and rewarding to the writer, because while doing this work questions considering the elementary teaching has been widely pondered. Besides that ones own ways to act as a teacher has been reflected.		
Keywords consevatory, elementary teaching, pedagogy of the instrument playing, study materials, trumpet playing		
Miscellaneous -		

Sisällys

1	JOHDANTO	4
2	TRUMPETINSOITON ALOITTAMINEN	5
	2.1 Trumpetin erityispiirteet instrumenttina	5
	2.2 Oleelliset opeteltavat asiat	5
	2.3 Alkeisopetuksen merkitys.....	6
3	OPPILASLÄHTÖISYYS TRUMPETINSOITONOPETUKSESSA	8
	3.1 Oppilaan tunteminen	8
	3.2 Erilaiset oppilaat	8
	3.3 Oppilaiden musiikilliset valmiudet.....	9
4	TRUMPETINSOITON ALKEISOPETUSMATERIAALI.....	10
	4.1 Käytetyimmät alkeiskirjat	10
	4.1.1 <i>Ture trumpets.....</i>	<i>10</i>
	4.1.2 <i>Aloita trumpetilla.....</i>	<i>11</i>
	4.1.3 <i>Trumpeten och jag.....</i>	<i>12</i>
	4.2 Muu käytettävä materiaali.....	12
5	OPPIMATERIAALIN VALITSEMINEN	14
	5.1 Oikean materiaalin merkitys	14
	5.2 Kirjan ja muun materiaalin sopiva suhde	15
6	POHDINTA	16
	LÄHTEET	17

1 JOHDANTO

Toimin tällä hetkellä trumpetinsoiton tuntiopettajana Kainuun Musiikkiopistossa, Siilijärven Musiikkiopistossa ja Nilsiänsä Kansalaisopistossa. Pedagogisen opinnäytetyöni aihe löytyi läheltä: trumpetinsoiton alkeisopetuksesta. Se oli aihe, joka kiinnosti minua, jota tein jo käytännössä työkseni ja josta katsoin aiheena olevan minulle opettajana hyötyä. Opinnäytetyössäni tarkastelen trumpetinsoiton alkeisopetukseen ja opetusmateriaaliin liittyviä asioita. Trumpetinsoiton alkeisopetusmateriaali on mietityttänyt minua usein vuosien varrella. Lisäksi olin tehnyt aikaisemmin opinnoissani erään kollegani kanssa aiheeseen liittyvän esseetyyppisen pienoistutkielman.

Työni alkuosa käsittelee trumpetinsoiton aloittamista: trumpetin erityispiirteitä instrumenttina, oleellisia opeteltavia asioita ja alkeisopetuksen merkitystä. Kolmannessa luvussa pohdin oppilaslähtöistä trumpetinsoitonopetusta: oppilaiden yksilöllisyyden vaikutusta opetukseen. Neljännessä luvussa esittelen ja vertailen trumpetinsoiton yleisimmin käytössä olevaa alkeisopetusmateriaalia. Työni lopuksi pohdin oikeanlaisen alkeisopetusmateriaalin valintaa ja merkitystä.

Alkeisopetuksella on suuren suuri merkitys soittoharrastuksen jatkoa ajatellen. Se on vaihe, jossa pannaan asia alulle ja rakennustekniikan termiä lainatakseni luodaan asialle perusta. Tärkeää on jo alkuvaiheessa löytää jokaiselle oppilaalle oikeanlainen, oppimista tukeva ja motivoiva opetusmateriaali. Se on opettajalle haasteellista, kuuluen kuitenkin ammattitaitoon.

2 TRUMPETINSOITON ALOITTAMINEN

2.1 Trumpetin erityispiirteet instrumenttina

Trumpetti kuuluu puhallinsoittimiin ja tarkennettuna vaskipuhaltimiin. Keskeisimmät seikat trumpetin äänenmuodostuksessa ovat hyvä ilmankäyttö eli puhallus ja ylä- sekä alahuulten värähtely suukappaleen sisällä. Trumpetissa, kuten muissakin vaskipuhaltimissa äänenmuodostuksellisten asioiden kanssa joudutaan alkuvaiheessa tekemään suhteellisen paljon töitä. Trumpetissa samalla sormituksella voi soittaa monia eri ääniä, mikä on haastavaa soittoharrastuksen alkuvaiheissa. "Aloittelevalle vaskipuhallinsoittajalle on suuri haaste opetella yhdistämään sävelkorkeusmuisti ja motorinen muisti eli oppia ennakoimaan, millaisilla liikkeillä saa syntymään tietyt sävelet ja sävelsuhteet" (Mäkinen ja Ilomäki 2008.) Tämä tulee esille verrattessamme äänentuottamista esimerkiksi pianoon, jossa painaessaan oikeita koskettimia. Pienikin pianonsoittaja saa muodostettua ongelmitta tietyn korkuisia säveliä. Monista soittimista on kehitetty nuorille soittajille sopivia, tavallista pienikokoisempia malleja (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1998, 203), niin myös trumpetista. Useat pienet trumpetit aloittavatkin soittoharrastuksensa näillä tavallista pienemmillä soittimilla.

2.2 Oleelliset opeteltavat asiat

Äänenmuodostuksellisten erityispiirteiden lisäksi on toki paljon muitakin tärkeitä asioita, joita trumpetinsoitto aloittajaltaan edellyttää. Soittajan täytyy kyetä puhaltamaan runsaasti ilmaa soittimeen ja ottaa sitä lisää sen loppuessa. Onhan kysymyksessä puhallinsoitin. Ilmankäytön suhteen onkin opittava tietynlainen rytmikka, jotta se toimisi mahdollisen automaattisesti. Kurkun asennon tulee olla mahdollisimman avoin kuten laulajillakin, vaikka äänenmuodostus trumpetissa tehdäänkin ylä- ja alahuulten värähtelyllä eikä äänihuulilla. Hartialinjan tulisi olla mahdollisimman rento ja ylipäätään koko kropan tulisi olla mahdollisimman rentona, mutta ei löysänä. Ainoana poikkeuksena

pidetään suupieliä ja kasvon poskilihaksia. Suupielten tulisi olla tiiviisti yhdessä ja jännittämällä poskilihaksia oikealla tavalla saa soittaja suukappaleen sisällä värähtelevien huulien alueen mahdollisimman rennoksi.

Myös kielitys on merkittävä asia trumpetinsoitossa. Ilman virratessa kielenkärki koskettaa kitalakea, jolla trumpetisti voi katkoa ja eroitella säveliä toisistaan. Kielen liikkeen täytyy olla mahdollisimman pieni, mutta napakka, mikä mahdollistaa suorituksen luontevuuden. Kielityksiä on monenlaisia suora, tupla ja triolikielitys, mutta alkuvaiheessa olisi hyvä keskittyä suoran kielityksen oppimiseen. Vaikka trumpetissa on vain kolme painettavaa venttiiliä, sormittaminen on tietenkin merkittävä asia. Sen avulla soittaja voi tältäosin vaihdella säveliä. Oikeiden sormitusten opettelu kuuluu siis luonnollisesti alussa opeteltaviin asioihin.

Varsin merkittävää alkuvaiheessa on myös oppia musiikinteoriaan liittyviä asioita, kuten sävelet nuottiviivastolla, nuottien aika-arvot, tempolliset asiat, tahtilajit ja rytmikka. Näkisin oppilaan motivaation kannalta tärkeäksi päästä kokeilemaan jonkun kappaleen soittamista mahdollisimman varhain, kun siihen alkaisi olla valmiuksia.

Kaikki edellä mainitsemani asiat muodostavat kokonaisuuden, joten ei voi ajatella keskittyvänsä vain yhteen seikkaan kerralla, vaan itse soitossa olisi pyrittävä huomioimaan kaikkia asioita sopivassa määrin. Ihannetilanne on, että kaikki edellämämainitsemani asiat toteutuisivat soitettaessa ikään kuin luonnostaan, eikä oppilaan tarvitsisi kiinnittää erityistä huomiota yksittäisiin soittoteknisiin asioihin. Sen sijaan hän voisi keskittyä soittamiseen kokonaisuutena.

2.3 Alkeisopetuksen merkitys

On varsin merkittävää saada hyvää opetusta trumpetinsoiton ollessa alkumetreillä. Onneksemme Suomessa toimii eräs maailman parhaimmin järjestetyistä musiikkioppilaitosverkostoista. Soitonopetusta antavat musiikkikoulut ja -opistot sekä tietenkin yksityiset soitonopettajat. Erityisesti soittamisen alkeita opetellessaan lapset tarvitsevat laadukasta ja hyvää opetusta. Siksi opettajan ammattitaitoon kuuluu riittävien musikaalisten

valmiuksien lisäksi kyky kommunikoida myös pienen lapsen kanssa. (Hongisto- Åberg, Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1998, 202.)

Oppilas voi olla varsin nuori aloittaessaan. Varsinaista suositeltavaa aloitusikää ei ole, sillä kunkin lapsen valmiudet soiton opiskeluun kehittyvät yksilöllisesti (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1998, 203). Trumpetinsoitossa tavallisin aloitusikä on 7-12. Rautahampaiden vaihtumisen ainakin eteen ylös ja alas olisi hyvä olla tapahtunut ennen alkamista. Vanhan sananlaskunkin mukaisesti "minkä taakseen jättää sen edestään löytää" viestii siitä, ettei alkuvaiheessa kannata laiminlyödä tärkeitä asioita. Hyvän pohjan ja perustan rakentaminen heti alkuvaiheessa on merkittävää edistymisen kannalta.

3 OPPILASLÄHTÖISYYS TRUMPETINSOITONOPETUKSESSA

3.1 Oppilaan tunteminen

Perinteisesti soitonopetus on ollut yksilöopetusta, jolloin opetustilanteessa on kaksi osanottajaa; oppilas ja opettaja. Yksilöopetuksessa johtuen soitonopetuksen oppilas-opettajasuhde on yleensä hyvin henkilökohtainen. Sen vuoksi tämän suhteen toimivuus leimaa paljolti koko opetustilannetta. (Hirvonen 2003, 81.) Kaikki ihmiset ovat erilaisia, joten opettajan pitäisi ottaa kukin oppilas yksilönä vastaan. Ei ole mahdollista pitää tismalleen samanlaista soittotuntia kahdellekymmenelle eri oppilaalle. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetuksessa tulee huomioida oppilaiden yksilölliset erot ja tukea oppilaan kehittymistä hänen omista lähtökohdistaan käsin (Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2005, 4). Lajos Garamin mukaan opettajan tulee arvioida oppilaansa mahdollisuudet ja asettaa hänelle sen mukainen päämäärä. Tämä on mahdollista vasta, kun opettaja tuntee oppilaansa valmiudet riittävän hyvin. Tämä edellyttää tutustumista oppilaaseen ja pitkäaikaista opettaja-oppilassuhdetta. (Garam 2000, 56-57.) Oppilaan tuntemus on myös oppilaslähtöisen soitonopetuksen perusta.

3.2 Erilaiset oppilaat

Koska kaikki ihmiset olemme erilaisia, on oppilaan persoonallisuus merkittävä seikka, johon opettajan olisi hyvä tutustua. Joku oppilas on puhelias ja vilkas, kun toinen taas voi olla hiljainen ja sulkeutunut. Opettajan olisi hyvä tunnistaa ihmistyyppi ja toimia opetuksessaan sen mukaisesti. Oppilaan iällä on myös merkitystä, koska seitsemän vuotiasta lasta on opetettava aivan eri tavoin, kuin esimerkiksi kaksikymmentä vuotiasta nuorta. Jonkun lapsen kotioloissa voi olla tekeillä jotain, esimerkiksi vanhempien avioero tai läheisen kuolemantapaus, joka voi vaikuttaa oppilaan käytökseen ja toimintaan. Opettajan ei välttämättä tarvitse udella ja tietää kaikkea oppilaan henkilökohtaisesta elämästä, mutta usein vanhemmat saattavat olla yhteydessä soitonopettajaan, jos oppi-

laalla on jotain vaikeuksia muualla kuin soittotunnilla. Kun opettaja on tietoinen oppilaan taustoista ja mahdollisista käytökseen vaikuttavista seikoista, hän osaa ottaa ne huomioon myös soittotuntitilanteessa. Nuorella voi olla runsaasti muitakin harrastuksia, mikä on myös hyvä ottaa opettajana huomioon. Joka tapauksessa opettajan ja oppilaan välille olisi hyvä rakentaa mahdollisimman hyvä suhde. Opettajan työ vaatii oppilaan tuntemusta, ymmärrystä ja toimimista tilanteen mukaan.

3.3 Oppilaiden musiikilliset valmiudet

Musiikin tekemisessä törmätään usein sanoihin musikaalisuus ja lahjakkuus. Olen usein miettinyt miten voimme määritellä, mitä on musikaalisuus ja lahjakkuus. Suomen tämän hetken huomattavimman musikaalisuustutkijan, professori Kai Karman mukaan musikaalisuus ei ole mikään helposti mitattavissa oleva asia, joten sitä ei voi millään keinoin määrittää yksiselitteisesti. Hänen musiikillista lahjakkuutta kuvaava mallinsa voidaan pelkistää auditiiviseksi strukturointikyvyksi, kyvyksi havaita äänten välisiä suhteita ja niiden muodostamia rakenteita. (Garam 2000, 11-12.) Musikaalisuuden määrittelyn vaikeus lienee se, miten laajasti se halutaan määritellä. Paljon on keskusteltu myös siitä, onko musikaalisuus synnynnäistä vai syntyykö se ympäristön vaikutuksesta. Lukuisista tutkimuksista huolimatta, tästä ei olla yhtämieltä. (Linnankivi, Tenkku & Urho 1988, 14.)

Erialaisten musiikillisten valmiuksien lisäksi, ihmisen fyysiset ominaisuudet voivat olla myös luonnostaan soveltuvat trumpetinsoittoon. Esimerkiksi kasvonlihakset ja hammasrakenne vaikuttavat asiaan. Yleisesti ajateltuna, joku oppilaista omaksuu asioita helposti ja nopeasti, kun taas toinen voi joutua tekemään paljon töitä, jotta hän omaksuisi tietyt asiat. Edistyminen riippuu siis oppilaan motivaatiosta, harjoitusmäärästä sekä laadusta, asioiden omaksumisesta, lahjakkuudesta ja opettajan oikeanlaisesta opastuksesta.

4 TRUMPETINSOITON ALKEISOPETUSMATERIAALI

4.1 Käytetyimmät alkeiskirjat

Instrumenttien alkeisopetuksessa soittoharrastuksen aloittaja on usein lapsi, mikä on otettava huomioon opetusmateriaalia valittaessa. Tyhjentävän hyvän alkeiskoulun löytäminen on lähes mahdotonta, koska oppilaiden tarpeet ovat erilaiset. Kun puhumme lapsesta olisi kuitenkin kätevää, että hänellä olisi aluksi jonkinlainen kirja jota edetä kronologisesti. Toinen vaihtoehto alkeiskirjan sijaan on hankkia sieltä täältä opetusmateriaalia monistemuodossa. Lapsen kannalta materiaalin säilyttäminen voi kuitenkin olla hankalaa. Uskoisin että jokin sopiva, hyvä ja mielenkiintoinen alkeiskirja on muutenkin motivoivampi vaihtoehto kuin kasa paperia.

On hyvä muistaa, että vaikka on olemassa paljon hyviä alkeiskouluja, lisämateriaalin hankkiminen alkeiskoulun rinnalle on silti lähes välttämätöntä. Käytetyimpiä trumpetinsoiton alkeisopetuskirjoja ovat esimerkiksi Janne Lindkvistin *Ture Trumpets* (1992), Sari Leiviskän *Aloita trumpetilla* (1993) ja A-M Sundbergin *Trumpeten och jag* (1987), joita esittelen ja vertailen seuraavassa.

4.1.1 *Ture trumpets*

Ture trumpets (Lindkvist 1992) trumpettikoulussa suukappaleharjoitusosio on erittäin hyvä ja riittävä alkajalle. Kirjassa tulisi kuitenkin olla lämmittelyharjoitusosio, koska se täydentäisi hyvin suukappaleharjoitusosiota. Tekniikkaharjoituksia on jonkin verran, mutta esimerkiksi kielitysharjoituksia saisi olla enemmän. Kielitysharjoitukset eivät ole tarpeeksi monipuolisia ja eivät riitä lapsen kielityksen kehittämisessä perustaitoja vastaavaksi. Etydejä on vasta-alkajille riittävästi, koska osa kirjan soittokappaleista on etydin kaltaisia. Vaikka asteikkoja on mukana, niitä saisi olla nähdäkseen enemmän.

Ture trumpets etenee johdonmukaisesti. Esimerkiksi harjoitukset ovat järkeviä ja loogi-

sia heti alusta lähtien ja teoria-asiat on esitelty hyvin. Improvisointi on osa tämän kirjan parasta antia. Improvisointiharjoituksia on tasaisesti ja niitä on tarpeeksi. Mukana oleva CD-levy tuo lapselle mielenkiintoa ja apua kotiharjoitteluun ja miksipä ei myös soitto-tunnille. Kuvat ovat lapsen silmällä katsottuna mielenkiintoa herättäviä ja näin edesauttavat asioitten omaksumista. Ture trumpets on lapsen musiikin tekemisen intoa, sekä mielenkiintoa lisäävä kirja, unohtamatta silti teknisen taidon kehittämisen tärkeyttä.

4.1.2 *Aloita trumpetilla*

Suomalainen Sari Leiviskän *Aloita trumpetilla* (Leiviskä 1993) on aivan erillainen trumpettikoulu kuin esimerkiksi Ture trumpets. Tässä paneudutaan hyvin tarkasti tekniikkiin asioihin. Tekniikkaharjoitukset ja etydit esittävät pääosaa. Vaikka tekniikkaharjoitukset ovat tärkeitä, niitä on aloittelevalla oppilaalla ehkä jopa liikaa. Harjoitusosioita edeltävissä teksteissä Leiviskä puhuu tärkeistä asioista, mutta harjoitukset sinänsä eivät vastaa kirjoitettua tekstiä. Esimerkiksi suorankielityksen tärkeyden korostaminen kirjoitetussa osiossa ei korreloidu harjoitusten kanssa. Koulun kaikki osiot alkavat matalien äänien harjoittelulla. Leiviskä kehoittaa, että matalia ääniä ei saisi soittaa liian löysillä kasvolihaksilla, mutta käytännössä se on aloittevalta trumpetistilta erittäin vaikeaa.

Kirjan soittaminen kokonaan läpi voi olla nuorelle aloittelevalle trumpetistille pitkästyttävää, koska samantyyllisiä harjoituksia on hyvin paljon peräkkäin ja melodisia kappa-leita nuorelle aloittelijalle aivan liian vähän, tuskin lainkaan. Tupla- ja triolikieliharjoitus on esimerkiksi perustaso 3 tasoiselle trumpetistille erittäin hyvä, mutta aloittelijalle suurimmaksi osaksi liian vaativa. Koulun etydiosiossa materiaali on suunnattu selkeästi aivan aloittelijoille, mutta tekniikkaosio on suunnattu enemmänkin pidemmällä oleville trumpetinsoiton opiskelijoille.

Kirja on pienelle lapselle erittäin hankala, koska joudutaan käyttämään useita eri osioita samanaikaisesti. Osioiden alussa on kuvia, jotka ovat lapsille suunnattuja ja hyviä, mutta niitä on suhteellisen vähän. Alkeistrumpettikouluksi kirja on aavistuksen verran liian laaja ja mielikuvituseton.

4.1.3 *Trumpeten och jag*

Trumpeten och jag (Sundberg 1987) trumpettikoulu alkaa erittäin yksityiskohtaisesti ja järkevästi esittelemällä kuvin, sekä sanoin trumpetin rakenteen, huollon, soittoasennon jne. Puhallusta ja huulten asentoa käsitellään erittäin hyvin niinikään kuvien ja sanojen välityksellä. Kuvia on paljon ja ne herättävät mielikuvia juuri kyseessä oleviin harjoituksiin. Kuvien käyttö opiskelun alkuvaiheessa on positiivinen seikka, koska hyvä kuvitus kertoo enemmän, kuin tuhat sanaa. Suokappalesoittoa käsitellään myös melko hyvin, mutta itse harjoituksia ei ole. Lämmittelyharjoitusosio on hyvä, mutta etydien ja tekniikkaharjoitusten puute häiritsee. Teoria-asiat tulevat kirjassa hyvin esille ja ovat melko selkeitä ja niihin liittyvät harjoitukset ovat mielenkiintoisia ja hyviä. Asteikkoja on selkeästi liian vähän, koska niitä ei ole juuri lainkaan.

Positiivista on se, että kirjassa on tunnettuja lastenlauluja harjoituksina. Kun lapsella on jo jonkinlainen mielikuva kyseisestä kappaleesta on kappaleen syväsuuntautuneempi opiskelu helpompaa. Niiden soittaminen voi olla myös motivoivampaa kuin vieraiden harjoitusten. Improvisaation käyttö opetusmateriaalina on hyvä asia, mutta näitä harjoituksia voisi olla enemmänkin.

Kaiken kaikkiaan kirja etenee hyvin sekavasti. Materiaalia kirjasta löytyy melko paljon, mutta se on aseteltu jokseenkin epäjohdonmukaisesti ja kaikki ei välttämättä ole hyödyllistä. Kirjaa käytettäessä joutuu harppoen etsimään eri osioita. Esimerkiksi lämmittelyharjoitusosio sijaitsee keskellä kirjaa kaikkien muiden olennaisten harjoitusten välissä.

4.2 **Muu käytettävä materiaali**

Trumpetinsoitossa on lukuisia erilaisia osa-alueita, joita soittajan tulisi hallita. Näiden osa-alueiden harjoittamiseen ja opettamiseen on usein etsittävä tukea alkeiskoulujen ulkopuolelta saatavilla olevista lisämateriaaleista.

Lämmittelyharjoitukset ovat merkittävä osa-alue, johon kannattaa luoda variaatioita. Joskus soittaja voi joutua tilanteeseen, ettei ole aikaa suorittaa määrättömän pitkää

lämmittelyä ennen konserttia tai harjoituksia, joten olisi hyvä omata tavallista lämmittelyosiota lyhyempi lämmittelysessio. Legato sekä erilaiset ääniharjoitukset ovat hyviä, koska ne usein luovat kiinteyttä soittajan soundiin ja lisäävät soittokestävyyttä, vaikka juuri kestävyys harjoituksia on erikseenkin paljon olemassa. Kielitysharjoitukset suora, tupla ja triolikielitys ovat myös tärkeitä harjoituksia. Kielityksen hyvä hallinta tulee säännöllisen ja tehokkaan harjoittelun myötä.

Sormitekniisiä harjoituksia tulee soittajalla soitettua harjoituksien kautta, jotka usein samalla harjoittavat useita muitakin osa-alueita. Tällaisia ovat esimerkiksi kromaattisten asteikoiden harjoitukset sekä erilaiset sävellajit; duurit, melodiset ja harmoniset mollit. Etydikouluja on tehty paljon eritasoisille soittajille. Etydit eli soittotekniset harjoituskappaleet ovatkin tärkeitä harjoituksia. Trumpetti on transponoiva soitin, joten transponointiharjoitteita on hyvä ajaa sisään edistymisen myötä.

Myös yhteissoitto on tärkeää jo soittoharrastuksen alkuvaiheissa. Sooloteoksia trumpettille ja pianolle on hyvä tuoda kuvioihin mukaan tason mukaisesti. Duetot, triot, kvartetit ja muukin kamarimusiikki on hyvää ja kehittävää soittamista trumpettistille. Orkestrisoitto esimerkiksi puhallinorkesterissa on tärkeä elementti oppilaan kehityksen ja motivaationkin kannalta. Siellä nuori näkee ikäisiään ja yleensäkin oman ja muiden instrumenttien soittajia ja saa esiintymiskokemusta yhdessäsoittaen konserttien myötä.

5 OPPIMATERIAALIN VALITSEMINEN

5.1 Oikean materiaalin merkitys

Mielekkään ja edistävän soittotunnin saavuttamiseen sisältyy paljon asioita. Merkittävin seikka on tietenkin olennaisten soittamiseen liittyvien asioiden esilläolo käytännön soittotuntitilanteessa. Miksi käyttää energiaa epäolennaiseen tässäkin asiassa? Olipa kysymyksessä nuori tai vanhempikin oppilas, opettajan harkintakyky on merkittävässä asemassa. Taitava opettaja aktivoi oppilastaan ensin etsimään omakohtaisia ratkaisuja sekä musiikillisiin että teknisiin ongelmiin ja esittää vasta sitten omat ehdotuksensa ongelmien selvittämiseen. Opettaja pyrkii siihen, että oppilas ymmärrettyään ensin opittavan aineksen osaisi yhdistää sen aikaisempiin tietoihinsa ja taitoihinsa. Sen jälkeen opettajan tehtävänä on tukea oppimisprosessia keskustelemalla oppilaansa kanssa avoimesti opittavaan materiaaliin liittyvistä kysymyksistä ja pyrkien kasvattamaan oppilasta omakohtaiseen kriittiseen arviointiin. Jatkuva palautteen antaminen auttaa oppilasta havainnoimaan edistymistään. (Garam 2000, 51.)

Konkreettinen opetusmateriaali on tärkeää valita ja arvioida oikein, varsinkin jos kysymyksessä on lapsi. Aikuinen tai nuori aikuinen kykenee yleensä sopeutumaan kohdattaessaan erilaista opetusmateriaalia. Lapsella tietynlaisen opetusmateriaalin käyttö voi olla merkityksellisempää. Tutkittaessa syitä lapsuuden musiikkiharrastuksen lopettamiseen on todettu soitettuun materiaaliin liittyvien syiden tulevan heti kolmantena oman kiinnostuksen loppumisen ja opettajaan liittyvien syiden jälkeen (Juvonen 2006, 251). Esimerkiksi trumpetinsoitossa oikeanlaisen trumpettikoulun käyttäminen voi olla innostavampi vaihtoehto, kuin kasa kuivakoita monisteita. Harjoituksiin ja asioihin liittyvät selkokiehittävät opastukset ovat tärkeitä, jotta lapsi ymmärtäisi asian mahdollisimman hyvin myös kotioloissa. Varsinainen soittotunti on vain osa harrastusta. Soittokoulun kuvitus on myös ensinäkin piristävä ja usein selkeyttäväkin asia, jos opetettava asia on piirretty jonkun tutun asian tai hahmon kautta kuvaksi.

Keskeisimpänä opetusmateriaalikokoelmana pidämme edelleenkin oppikirjaa. Kuitenkaan oppikirja ei saisi olla pelkästään oppisisältöjen kokoelma. Sen tulisi mielellään ohjeistaa kaikkea muutakin opetusjärjestelyyn liittyen välineitä ja työtapoja myöten. (Lahdes 1969, 222.) Näin lapsi voi tehdä motivoituneemmin soittoharjoituksiaan kotona tavoitteenaan hallita viikon päästä ns. läksyaukema tunnilla. Yksi soittokirja kulkee myös helpommin mukana ja sivujen pysyessä kirjassa kiinni, on opeteltu asia järjestyksessä, tallessa ja ikäänkuin arkistoituna. Tietenkin on palattava edelliseen osioon, jossa arvioin alkeistrumpettikouluja. On lähes mahdotonta luoda alkeistrumpettikoulu, joka palvelisi kaikkia ja ei vaatisi mitään lisämateriaalia rinnalleen. "Nopeimpien ja lahjakkaimpien oppilaiden tarvitsemaa lisämateriaalia ei kannata liittää kaikille tarkoitettuun oppikirjaan" (Lahdes 1969, 224.) Trumpetinsoitossa kylläkin lisämateriaalin hankinta liittyy opetuksen ja opeteltavien asioiden monipuolistamiseen.

5.2 Kirjan ja muun materiaalin sopiva suhde

Olen itse henkilökohtaisesti käyttänyt alkeisopetuksessa pääsääntöisesti Ture trumpetskoulua lisämateriaaleineen. Lisämateriaaleina on ollut aikaisemmin mainitsemiani asioita sisältäviä harjoituksia, kuten esimerkiksi sävellajit sekä legato- ja kielitysharjoitukset. Opettajan on itse punnittava hyvään tulokseen pyrittäessä käytettävä materiaali, suhteuttaen asia itseensä ja oppilaaseen. Tärkeintä on, että opetus on tehokasta ja motivoivaa.

Muuna materiaalina voisimme myös pitää esimerkiksi yhteissoittoon tarkoitettua materiaalia. "Soittamalla vuoroin yksin vuoroin yhdessä opitaan kuuntelemaan toista, odottamaan omaa vuoroa samalla kun koetaan yhdessä tekemisen iloa" (Krokkfors, Lideberg, Nieminen 1981, 6). Yhteissoitto lisää uskoakseni lapsen motivaatiota musiikin harrastamiseen. Lisäksi se on varsin moniulotteista ja kehittävää toimintaa soittamiseen liittyen. Yhteissoitto kehittää soittotaitojen lisäksi esimerkiksi vastuuta ja toimimista ryhmän jäsenenä sekä tarjoaa tilaisuuksia esiintyä (Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2005,10). Trumpetinsoittaja harjoittaa yhteissoittoa tietenkin säestäjän kanssa ja erilaisissa kokoonpanoissa, joista merkittävin ja keskeisin lapsen kohdalla lienee puhallinorkesteri. Vaikka trumpettikoulu on lapsen keskeisin läksykirja, on löytää oikeanlainen balanssi kirjan ja muun materiaalin käytön suhteen.

6 POHDINTA

Tätä työtä tehdessäni olen onnistunut löytämään paljon osittain itsestäänselviä, mutta tärkeitä asioita liittyen työhöni trumpetinsoiton opettajana. Olen tehnyt trumpetinsoitonopetusta jo noin kahdeksan vuotta ja on selvää, että opiskelun ja käytännön työn kautta olen oppinut paljon matkan varrella. Mielenkiintoista tässä tutkimuksessani on ollut käytännön työssä hallinnassa olevien asioiden tutkiskelu tarkemmin, pedagogisesta näkökulmasta. On paljon asioita, joita ihminen hallitsee, mutta ei osaa määritellä mistä ja milloin asia on tullut opittua. Trumpetinsoiton opetuksessa merkittävin seikka on kiistatta käytännön opetustyö, jossa harvemmin katsotaan kirjasta vastaus siihen, kuinka tietyssä opetustilanteessa pitäisi toimia.

Asioiden pukeminen sanoiksi ja tässä tapauksessa tekstiksi on kuitenkin ollut mielenkiintoista ja opettavaistakin. On hieno asia pysähtyä joskus pohtimaan omaa tilannetta ja tapahtunutta toimintaa työnsä suhteen. Uskon sillä olevan vain positiivista vaikutusta opettajan uran kehittyessä.

Yhteenvetona työstäni voisin todeta, että trumpetinsoiton opetuksessa on paljon huomioitavia asioita. Musiikkiin ja soittimenhallintaan liittyvät seikat katsotaan tietenkin merkittävimmiten asioiksi, mutta tärkeää on myös opettajan ihmistuntemus. Oppilaan iällä ja persoonallisuudella on suuresti merkitystä opetustilanteissa ja opettaja-oppilas-suhdetta ajatellen. Opettajan on ehdottomasti löydettävä oikeanlainen ja toimiva opetusmateriaali oppilaan yksilölliset ominaisuudet huomioon ottaen. Kahta täysin samanlaista ihmistä, oppilasta ja sitä kautta samanlaista soittotuntia ei voi olla olemassa.

LÄHTEET

Anttila, M. & Juvonen, A. 2006. Musiikki koulussa ja nuoren elämässä. Kohti kolmannen vuosituhatosen musiikkikasvatusta, osa 3. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Garam, L. 2000. Lahjakkaan viulistin kasvatus. Helsinki: yliopistopaino.

Hirvonen, A. 2003. Pikkupianisteista musiikin ammattilaisiksi. Solistisen koulutuksen musiikinopiskelijat identiteettinsä rakentajina. Oulu: Oulun yliopisto.

Hongisto-Åberg, M. Lindeberg-Piironen, A. & Mäkinen, L. 1998. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Krokkfors, M. Lindeberg, A. Nieminen, R. 1981. Lapsi ja musiikki SOITTAMINEN. Tekijät ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto: Kunnallispaino 1981.

Lahdes, E. 1969. Peruskoulun Opetusoppi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otavan laakapaino.

Leiviskä, S. 1993. Aloita trumpetilla. Perusharjoituksia ja etydejä trumpetille ja muille vaskipuhaltimille.

Lindkvist, J. 1992. Ture Trumpets. Notposten, Sweden.

Linnankivi, M. Tenkku, L. & Urho, E. 1988. Musiikin didaktiikka. Juva: WSOY.

Mäkinen, S. & Ilomäki, L. Asteikkosoitto ja sävellajit soitinten alkeisopetuksessa. Aleatori. <http://www2.siba.fi/cgi-bin/aleatori/artikkeli.cgi?id=23>. Tulostettu 30.7.2008.

Sundberg, A-M. 1987. Trumpeten och jag. Tukholma: Ehrling.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005. http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/taideyl_ops.pdf